

Ætlar linkindin aldrei að líða hjá?

Þorvaldur Gylfason

Hrun bankakerfisins og fálmkennnd og hikandi viðbrögð ríkisstjórnarinnar við hrapinu hingað til afhjúpa hydjúpa bresti í innviðum íslensks samfélags. Þessar dauðadjúpu sprungur – orðin eru sótt í vöggukvæðið *Sofðu unga ástin mín* eftir Jóhann Sigurjónsson – ættu að vera á allra vitorði, enda hafa þær um langt árabil verið kembdar í þaula á opinberum vettvangi. Tölurnar tala ómyrku máli: færri en þrír af hverjum tíu Íslendingum bera traust til Alþingis og til réttarkerfisins samkvæmt ítrekuðum mælingum Gallups (Capacent) mörg ár aftur í tímann. Og það var áður en bankarnir hrundu. Almennigur veit sínu viti. Venjulegt fólk ber skýrt skynbragð á heiminn í kringum sig og hefur heilbrigða og óspillta réttlætiskennnd: það er skilgreining á venjulegu fólki. Rótgróin og að minni hyggju réttmæt vantrú venjulegs fólks á stjórnmalastéttinni og jafnframt á réttarkerfinu, sem stjórnmalastéttin hefur byggt eins og skuggsjá af sjálfri sér, vitnar um dauðadjúpar sprungur, sem stjórnmalaoöflin hafa þó aldrei fengizt til að viðurkenna, hvað þá heldur til að fylla. Brestirnir teygja sig marga áratugi aftur í tímann. Þetta er samfelld sorgarsaga, sem nú loksins verður ekki lengur undan vikizt að skrá rétt. Nú, þegar Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn er kominn til skjalanna sem ábekingur að síðbúinni neyðarefnahagsáætlun ríkisstjórnarinnar og björgunarleiðangurinn hefur blessunarlega lagt úr höfn, og þótt fyrir hefði verið, þarf að gera upp sakirnar – *big time* eins og kaninn segir. Nú er einskis að bíða. Hefjumst handa.

Byrjum í Danmörku: „*Ekstrabladet* í Kaupmannahöfn hefur að undanfögnu haldið uppi hinum fáránlegasta frétttaflutningi frá Íslandi, sem að vonum hefur vakið hér mikla athygli og allverulega gremju. Fyrir nokkru skýrði það frá því með stórum fyrirsögnum, að íslenskt fjármála- og atvinnulíf væri svo sjúkt og rotið, að ríkið rambaði á gjaldþrotsbarmi. ... Blað þetta, sem hefur stóran lesendahóp, þykir heldur óvandað í frétttaflutningi, og hefur það alloft komið fyrir, að það hafi sagt furðusögur frá Íslandi, sem lítill eða enginn fótur var fyrir.“ Þessi frétt birtist í einu Reykjavíkurblaðanna 16. júlí 1936, svo sem getið er um í *Öldinni okkar*. Hvað var þá um að vera á Íslandi? Leyfum bræðrunum Bjarna Benediktssyni, síðar forsætisráðherra, og Pétri Benediktssyni, síðar alþingismanni og bankastjóra, að lýsa fyrir okkur ástandinu eins og það var. Takið nú vel eftir.

I. „Dagar linkindarinnar og svika samabyrgðarinnar“

Í bréfi til Bjarna 12. marz 1934 segir Pétur um Landsbankann og Útvegsbankann: „Fer ekki að koma að því, að tímabært sé að breyta þeim báðum í fangelsi og hleypa engum út, nema hann geti með skýrum rökum fært sönnur á sakleysi sitt?“ Bjarni svarar 22. marz: „Hætt er við að enn séu ekki öll kurl komin til grafar um þá fjármálaóreiðu og hreina glæpastarfsemi, sem nú tíðkast í landinu ... Er þó það, sem þegar er vitað, ærið nóg. Bersýnilegt er, að þjóðlífið er sjúkt. Kemur það ekki einungis fram í svikunum sjálfum, heldur einnig því, að raunverulega „indignation“ er hvergi að finna hjá ráðandi mönnum, persónuleg vild eða óvild og stjórnmalahagsmunir ráða öllu, á báða bóga, um hver afstaða er tekin. Slíkt fær ekki staðizt til lengdar. Dagar linkindarinnar og svika samabyrgðarinnar hljóta að fara að stytast.“ Þessar tilvitnanir eru teknar úr bók Jakobs F. Ásgeirssonar sagnfræðings, *Pétur Ben. Ævisaga* (1998). Ætla má, að óbirt bréf þeirra bræðra og annarra gefi enn litríkari mynd af ástandi Íslands á þessum árum.

Hvert var tilefnið? Um þetta leyti hafði orðið uppvíst um endurnýtingu máðra peningaseðla, sem höfðu teknir verið úr umferð. Kveldúlfsmálið logaði á síðum blaðanna. Verðfall á fiski og heimskreppan höfðu komið illa við sjávarútveginn, og skuldir Kveldúlfs höfðu hlaðizt upp í Landsbankanum, svo að fyrirtækið var ekki lengur talið eiga fyrir skuldum. Málið var leyst með því, að Ólafur Thors, forstjóri Kveldúlfs og formaður Sjálfstæðisflokksins, og Jónas Jónsson frá Hriflu, formaður Framsóknarflokksins, tóku sér sæti hlið við hlið í bankaráði Landsbankans 1936, og hélt Ólafur sæti sínu þar nær samfleytt til dauðadags og var þó forsætisráðherra í fimm ríkisstjórnnum. Þarna var að því er virðist innsiglaður grunnurinn að helmingaskiptum tveggja helztu flokka landsins. Kveldúlfi og öðrum var hlíft gegn því, að framsóknarfyrirtækin, þar með talið Samband íslenskra samvinnufélaga, fengju einnig viðvarandi sjálfsafgreiðslu í bankakerfinu. Alþýðuflokkurinn og síðar Alþýðubandalagið fengu aukaaðild að fyrirkomulaginu. Þetta er ítalska formúlan: allir með, svo að enginn beri ábyrgð. Þessi skipan hélzt um langt skeið og var nú síðast lögð til grundvallar einkavæðingar Búnaðarbankans og Landsbankans 1998-2002, nema nú voru gömlu helmingaskiptaflokkarnir einir um hituna með árangri, sem blasir nú við öllum landsmönnum.

II. Áhugalaust ákærvald

Vandinn var samt ekki einkavæðingin, þótt sumir haldi því nú fram með sigurbros á vör. Nei, einkavæðing bankanna var nauðsynleg í ljósi reynslunnar og löngu tímabær. Andstaða gegn einkavæðingu bankanna vitnaði um djúpstætt skilningsleysi á ábyrgð gömlu ríkisbankanna á margvíslegri óhagkvæmni í efnahagslífinu og mikilli verðbólgu og skuldasöfnun af völdum þessarar óhagkvæmni. Vandinn var útfærslan (og þá gildir einu, að gamlir marxistar halda því sumir fram, að kommúnismi sé góð og gild samfélagsskipan og útfærslan á honum hafi mistekizt). Ríkisstjórn Sjálfstæðisflokksins og Framsóknarflokksins hætti við dreift eignarhald að nýjum einkabönkum og hætti einnig við að laða erlenda banka til að hefja rekstur á Íslandi eins og til stóð í byrjun. Hún stóðst ekki slímaða freistinguna að selja Búnaðarbankann og Landsbankann á undirverði mönnum, sem höfðu aldrei komið nálægt bankarekstri, en höfðu þeim mun betra samband – talsamband eins og það heitir – við stjórnarflokkana tvo. Uppljóstrun Styrmis Gunnarssonar ritstjóra *Morgunblaðsins* í prentaðri ritgerð um talsambandið við Sjálfstæðisflokkinn er umhugsunarverð í ljósi þess, að Kjartan Gunnarsson varaformaður bankaráðs Landsbankans lýsti því í viðtali við *Séð og heyrt* eða hvar það nú var, að honum fyndist gott að þegja með Davíð Oddssyni vini sínum, forsætisráðherra og formanni Sjálfstæðisflokksins. Þau ummæli eru athyglisverð vegna þess, að fyrir liggja skriflegar heimildir um sameiginlega aðför þeirra tveggja að viðskiptavinum Landsbankans, þessum sama ritstjóra, sem þeir vinirnir hótuðu að gera gjaldþrota til að þagga niður í honum eða í hefndarskyni. Aðför tvímenninganna að ritstjóranum er skýlaust lögbrot, en ríkissaksóknari hefur ekki séð ástæðu til að athuga málið þrátt fyrir birtar frásagnir af því, til dæmis í grein Jóhanns Haukssonar blaðamanns í *Mannlífi*. Ákærvaldið virðist stundum taka Sjálfstæðisflokkinn fram yfir lög og rétt.

Til marks um áhugaleysi ákærvaldsins má einnig hafa þá staðreynd, að Sverrir Hermannsson fyrrum Landsbankastjóri Sjálfstæðisflokksins hefur í *Morgunblaðinu* margsinnis borið þungar sakir á Kjartan Gunnarsson, fyrrum bankaráðsmann í Landsbankanum, og Finn Ingólfsson, fyrrum bankaráðsmann í Kaupþingi, en hvorki ritstjórn *Morgunblaðsins* né ákærvaldinu þótti ástæða til að kanna sannleiksgildið í ásökunum Sverris. Allt þetta þarf nú að rannsaka innan um þau afbrot, sem virðast hafa verið framin í bönkunum síðustu ár. Meira um það á eftir. Margir vöruðu við hättunni, sem í því fólst að setja bankana í hendurnar á óreyndum

mönnum, bæði innan bankanna og utan þeirra, en viðvörðunum var ekki sinnt. Nú þyrfti hann að gefa sig fram Landsbankamaðurinn, sem varaði forustu Sjálfstæðisflokksins sérstaklega við Björgólfi Guðmundssyni, væntanlegum kaupanda Landsbankans, í ljósi fyrri viðskipta Björgólfs við bankann.

III. Landlægt andvaraleysi

Við hljótum nú að spyrja: Hefði þeim bræðrum Bjarna og Pétri Benediktssonum ekki verið nær að lýsa skoðunum sínum á bankamálum á fjórða áratugnum opinberlega frekar en að hvískra um þau í einkabréfum? Hefðu þeir að minnsta kosti ekki átt að kveða upp úr um ástandið síðar, til dæmis á miðjum aldri, úr því að þeir lögðu ekki í það kornungir menn á fjórða áratugnum? Þeir voru að vísu báðir hrifnir burt langt fyrir aldur fram, svo að við fáum trúlega aldrei að vita, hvort þeir hefðu kosið að taka sannleikann um bankana með sér í gröfina eða ekki. Það kann að flækja málið, að annar bræðranna gerðist hægri hönd og síðar eftirmaður Ólafs Thors í Sjálfstæðisflokknum og ríkisstjórn, hinn varð tengdasonur Ólafs.

Enginn má skilja orð mín svo, að ég vilji draga þá bræður Pétur og Bjarna til sérstakrar ábyrgðar á landlægu andvaraleysi í bankamálum og fjármálum. Svo er alls ekki, enda vitna glefsurnar úr bréfum þeirra þvert á móti um réttvísi þeirra langt umfram marga aðra menn, sem mikið létu að sér kveða á Íslandi um þeirra daga og æ síðan. Báðir gerðu landi og þjóð mikið gagn, hvor á sínum vettvangi. Ég segi bara: þeir hefðu samt átt að leysa frá skjóðunni eða skilja að minnsta kosti eftir sig einhver skýr merki um það, að þeir hafi reynt að hreinsa til í bönkunum og samfélaginu. Þess sjást þó engin merki. Þeir gengu inn í björgin eins og margir aðrir menn hafa gert og urðu samdauna stjórnmalastéttinni. Þeir lögðu ásamt öðrum á borðið handa yngri mönnum, sem gengu á lagið og keyrðu landið í kaf. Þögn þeirra gerði að segja má eftirmönnum þeirra og gervallri stjórnmalastéttinni og blöðunum, einkum *Morgunblaðinu*, eina gamla flokksmálgagninu, sem er enn á lífi, kleift að halda áfram að þræta fram í rauðan dauðann fyrir fúann í innviðum bankanna, efnahagsmálanna og ýmissa annarra þátta þjóðlífsins.

IV. Fordæmi Færeyja

Ég birti fjórða ritgerðasafnið mitt *Síðustu forvöð* 1995. Þar er endurprentuð ritgerð mín um fjárhagshrun Færeyja frá árinu áður. Kveikjan að ritgerðinni var prýðileg bók Eðvarðs T. Jónssonar fréttamanns, *Hlutskipti Færeyja* (1994), þar sem hann lýsir Færeyjum eins og skrípamynd af Íslandi. Ritgerð mín hefst á þessum orðum:

„Hrun færeysks efnahagslífs er trúlega einn mesti harmleikur í Vestur-Evrópu á síðari helmingi þessarar aldar. Sjálfstæð þjóð með eigin menningu, sögu og tungu hefur farið svo herfilega að ráði sínu, að við henni virðist nú blasa annaðhvort sjálfstæðissvipting ellegar mun meiri fólksflótti úr eyjunum en orðinn er og skuldabasl langt fram á næstu öld, jafnvel almenn fátækt. Þess eru engin dæmi úr Evrópusögu síðustu áratuga, að frjáls og næstum fullvalda þjóða hafi kallað þvilíka niðurlægingu yfir sjálfa sig. Landsframleiðsla Færeyinga hefur fallið um meira en þriðjung síðan 1989. Á þennan kvarða er efnahagshrun Færeyja svipað umfangs og hrun Sovétríkjanna sálugu á sama tíma.“

Þessum upphafsorðum fylgir löng lýsing, innblásin af bók Eðvarðs T. Jónssonar og öðrum heimildum, á þeim fúnu innviðum, sem felldu Færeyjar. Ég segi: „Efnahagshrun Færeyja þarf

að skoða ekki aðeins í sögulegu samhengi, heldur einnig í samhengi við eðli og innviði þjóðfélagsins. Eðvarð T. Jónsson segir ýmsar sögur af undirferli, spillingu og græðgi ýmissa helztu „máttarstólpa“ þjóðfélagsins, manna, sem virtust hegða sér í samræmi við leikreglur samfélagsins, þótt lög væru bersýnilega brotin, en fáir virtust gera sér rellu út af því. Allir vissu allt um alla í svo litlu landi. Enginn getur þóttz ekki hafa vitað, hvernig ástandið var í raun og veru.“

Síðan er brestunum lýst einum af öðrum: kjördæmaskipan, sem var gróðrarstía hrepparígs á hæsta stigi; ofurvaldi útvegsmanna, sem mærdðu frjálsa samkeppni og nærðust á styrkjum; ábyrgðarleysi í stjórnámálum, sem lýsti sér meðal annars í því, að ekki var heil brú í efnahags- eða sjávarútvegsstefnu nokkurs af stjórnámálflokkunum. Ég spyr í ritgerðinni: „Er eintómri fáfræði um að kenna? Um það segir Eðvarð T. Jónsson: „Efnahagskerfið var fársjúkt, en sjúklingurinn lá í sælli vímu og vissi ekki að neitt alvarlegt amaði að sér fyrr en hann var nánast í andarslitrunum.““ ... Ég held áfram: „En lækarnir þá? Hvar voru þeir? – það er að segja hagfræðingarnir. Það er skemmst frá því að segja, að það munu vera tólf hagfræðingar í Færeyjum, þar af níu flokksbundnir. Hinir þrír reyndu að vara almenning og stjórnvöld við efnahagsþróuninni, en þeir voru æptir niður.“

Í ritgerð minni standa einnig þessi orð: „Færeyingar mega þakka sínum sæla fyrir að eiga ekki fullburða seðlabankastofnun, eina með öllu, því að ætli Atli Dam hefði þá ekki verið skipaður seðlabankastjóri?“ Atli Dam lögmaður var einmitt höfuðarkitektinn að fjárhagshruni Færeyja.

Hremmingum Færeyja lyktaði svo, að Danir lánuðu færeysku landsstjórninni einn milljarð Bandaríkjadala eða þar um bil. Það gerir um einn og hálfan milljarð dala á verðlagi dagsins í dag eða 3,7 milljónir íslenskra króna á hvert mannsbarn í Færeyjum. Til samanburðar býst ríkisstjórn Íslands nú til að taka að láni í Alþjóðagjaldeyrissjóðnum og seðlabönkum í tengslum við sjóðslánið fjárhæð, sem nemur 2,2 milljónum íslenskra króna á hvern Íslending eða þar um bil. Annar munur á lánunum tveim fyrir utan fjárhæðirnar að framan er, að íslenska lánið er öðrum þræði tekið til að efla gjaldeyrisforða Seðlabankans, en færeyska lánið var tekið til að standa skil á eldri óreiðuskuldum. Enn er ekki vitað, hversu mikið fé þarf til að standa skil á skuldum Íslands og Íslendinga í útlöndum, þar eð andvirði eignanna, sem standa á móti skuldunum, er óvíst.

Danir afskrifuðu að auki færeyskar skuldir um 150 milljónir dala, eða 220 milljónir dala á núvirði. Að öðru leyti greiddu færeyskir skattgreiðendur Dönum skuldina að fullu með vöxtum á innan við tíu árum samkvæmt upplýsingum, sem ég hef fengið frá Hagstofu Færeyja. Kreppan stóð skemur en í tíu ár einnig í þeim skilningi, að 2001 náði landsframleiðsla á mann í Færeyjum fyrra hámarki frá 1993. Aðeins um helmingur fólksins, sem flúði Færeyjar í kreppunni, sneri þó aftur. Færeyingar ættu nú að vera 54 þúsund miðað við fólksfjölgun fyrri ára, en þeir eru nú 49 þúsund.

V. Hvaða neisti kveikti bálið?

Hvenær hófst atburðarásin, sem lauk með hruni bankanna? Það er álitamál. Eitt svarið er: hún hófst á heimastjórnarárunum, þegar Hannes Hafstein var bankastjóri þau ár, sem hann var ekki ráðherra. Þá var lagður grunnurinn að forræði stjórnmalahagsmuna yfir bönkunum, óviðurkvæmilegu samneyti stjórn mála og viðskipta, sem hefur æ síðan fylgt þjóðinni eins og skuggi eða vofa, spilltu samneyti, sem hlóð undir framkvæmdarvaldið á kostnað

lögjafarvalds og dómsvalds og gróf með því móti undan nauðsynlegum valdmörkum og mótvægi. Valdhlyðni var reglan. Fáir lögðu í að rugga bátnum í þröngsýnu samfélagi, þar sem útsendarar stjórnmalaflokkanna í bönkunum skömmtuðu lánsfé og gjaldeyri og félagar þeirra á flokksblöðunum voru hafðir til að úthrópa þá, sem fóru út af sporinu.

Annað skammdrægara svar er þetta. Rás atburðanna hófst fyrir aldarfjórðungi með upptöku kvótakerfisins, þegar stjórnmalastéttin kom sér saman um að afhenda útvegsmönnum ókeypis aðgang að sameiginlegri auðlind þjóðarinnar. Þessi rangláta ákvörðun, sem allir flokkar á þingi báru sameiginlega og sinnulausa ábyrgð á, skerti svo siðvitund stjórnmalastéttarinnar, að þess gat ekki orðið langt að bíða, að aðrar jafnvel enn afdrifaríkari ákvarðanir af sama tagi sæju dagsins ljós. Hví skyldu menn, sem víluðu ekki fyrir sér að búa til nýja stétt auðmanna með ókeypis afhendingu aflakvóta í hendur fárra útvalinna, hika við að hafa svipaðan hátt á einkavæðingu banka og annarra ríkisfyrirtækja? Því hlaut að fara sem fór. Varaformaður Framsóknarflokksins auðgaðist svo á einkavæðingu Búnaðarbankans, að hann gerði sér lítið fyrir og keypti þjóðarflugfélagið (og lét skipa sjálfan sig seðlabankastjóra í millitíðinni, en hann hafði að vísu ekki efni á láglauabaslinu þar nema skamma hríð). Framkvæmdastjóri Sjálfstæðisflokksins gerðist einnig milljarðamæringur við einkavæðingu Landsbankans, og enginn spurði neins, enda voru fjölmiðlarnir flestir komnir í hendur eigenda bankanna. Hann fer enn sem fyrr huldu höfði að því er virðist fingrafaralaus. Formaður Sjálfstæðisflokksins lét skipa sjálfan sig seðlabankastjóra eins og að drekka vatn og lét bankaráðið umsvifalaust hækka laun sín upp fyrir laun forseta Íslands með kveðju til Bessastaða. Áður hafði hann skammtað sér konungleg eftirlaun úr vasa almennings. Marga aðra flokksmenn mætti nefna til sögunnar. Það hafði ekki áður gerzt í sögu lýðveldisins, að menn auðguðust svo ótæpilega á stjórnmalaafraskiptum. Það var nýtt. Kvótakerfið varðaði veginn inn í sjálfstökusamfélagið.

VI. Ofvöxtur bankanna

Hrun bankanna var tvíþætt. Í fyrsta lagi uxu bankarnir á örfáum árum sjálfum sér og landinu langt yfir höfuð. Vöxturinn var óeðlilegur meðal annars vegna þess, að eigendur bankanna voru byrjendur. Bankamennirnir rökuðu saman fé handa sjálfum sér og sáust ekki fyrir, því að sagan sýnir, að bankar geta varpað afleiðingum bankahruns á axlir saklausra vegfarenda. Í annan stað hefðu stjórnvöld við þessar kringumstæður átt að standa fast gegn ofvexti bankanna. En of nánin gömul og gróin tengsl milli stjórnála og viðskipta veiktu aðhaldið og eftirlitið. Ríkisstjórnin hefði átt að leggja sérstakan skatt á bankana til að hemja vöxt þeirra, en það gerði hún ekki. Seðlabankinn hefði átt að leggja bítandi bindiskyldu á bankana til að hemja vöxt þeirra, en það gerði hann ekki. Fjármálaeftirlitið hefði átt að sérsníða þung álagspróf að viðkvæmum íslenskum aðstæðum, en það var ekki heldur gert. Allt stjórnkerfið brást. Endurteknum viðvörðunum innlendra manna og erlendra var ekki sinnt. Viðskiptaráð Íslands gekk svo langt 2006 að greiða Frederic Mishkin prófessor í New York 135 þúsund Bandaríkjadali fyrir að leggja nafn sitt við áamtlega skýrslu þess efnis, að allt væri enn í himnalagi í fjármálum Íslands. Upplýsingarnar um þóknun Viðskiptaráðs til Mishkins birtust fyrst í *Wall Street Journal* fyrir skömmu. Mishkin ætti að sjá sóma sinn í að skila fénu aftur til Íslands, til dæmis til Mæðrastyrksnefndar, og það mættu ýmsir aðrir menn gera.

Ofvöxt bankanna þarf einnig að skoða í samhengi við peningamalastjórnina. Bankarnir áttu sér ekki traustan og trúverðugan bakhjarl, sem gat haldið verðbólgu í skefjum og veitt þeim nauðsynlega fyrirgreiðslu í erlendri mynt, úr því að Seðlabankinn vanrækti þrátt fyrir

Ítrekaðar áskoranir að byggja upp öflugan gjaldeyrisvarasjóð til að veða á móti erlendri skammtímaskuldaflokkun bankanna. Þrákelkni ríkisstjórnarinnar og Seðlabankans fyrir hönd krónunnar í nafni sjálfstæðrar peningamálastjórnar og óskoraðs fullveldis hefur nú í reyndinni teft fjárhagslegu sjálfstæði þjóðarinnar í tvísýnu um sinn.

VII. Ekkert vit, engin hemja

Það hefði átt að blasa við hverjum heilvita manni, að umsvif útrásarvíkinganna og vina þeirra í bönkunum og stjórn málaheiminum náðu engri átt. Enginn atvinnurekstur stendur undir svo augljósri vitleysu. Tökum kvótakónginn, sem keypti sér þyrllu, af því að honum hentaði ekki stundatafla áætlunarflugsins milli lands og eyja. Tökum bankaeigandann, sem byggði sér hús í Reykjavík með skotheldum rúðum í gluggum og fullbúinni skurðstofu inni í íbúðinni. Tökum allt fólkið, sem keypti sér rándýr hús til þess eins að sprengja þau í loft upp og byggja enn dýrari hús á lóðunum. Tökum bankastjórana og starfsmenn þeirra, sem tóku sér laun, sem stóðu bersýnilega í engu samhengi við vinnuframlag þeirra, eins og kom á daginn. Tökum nýbyggingarnar í þjóðgarðinum á Þingvöllum, sem á þó að heita friðlýst land. Ekkert af þessu náði nokkurri átt, og mætti þó hafa listann miklu lengri.

Taumlaus græðgin í bönkunum tók út yfir allan þjófabálk. Eigendur bankanna röðuðu stjórn málamönnum í kringum sig öðrum þræði að því er virðist til að kaupa sér frið. Illugi Gunnarsson þingmaður Sjálfstæðisflokksins og fyrrum aðstoðarmaður forsætisráðherra sat til dæmis í stjórn sjóða Glitnis þar til bankinn hrundi. Hvað var hann að gera þar? Eigendur bankanna notuðu þá til að lána sjálfum sér og fyrirtækjum sínum til vafasamra fjárfestinga og fólu stjórnendum og starfsmönnum bankanna að ráðleggja viðskiptavinum að flytja sparifé af tryggðum innlánsreikningum yfir í ótryggða sjóði, sem voru hálffullir af verðlitlum eða verðlausum pappírurum eigendanna. Þessi háttsemi bankanna varðar við lög og hefur rænt mikinn fjölda sparifjáreigenda miklu fé. Það ýtir undir gamla tortryggni, að ákærvaldið skuli ekki hafa látið strax til skarar skríða gegn bönkunum eftir hrunið frekar en að boða mörgum vikum síðar til veiklulegrar athugunar á því, hvort lög kunni kannski að hafa verið brotin. Silagangur ríkisstjórnarinnar síðan bankarnir hrundu vekur ekki heldur traust. Eina færa leiðin til að endurreisa nauðsynlegt traust milli manna inn á við og álit Íslands út á við er að spúla dekkið. Stjórn málastéttin hefur brugðizt, *big time*. Hún þarf að draga sig möglunarlaust í hlé, víkja fyrir nýju fólki og veita því frið til að leggja grunninn að endurreisn efnahagslífsins og réttarkerfisins með góðra manna hjálp utan úr heimi.

Ekkert minna dugir.